

ОДЗИВИ ЧИТАЛАЦА

Генералмајор СРЕДОЈЕ УРОШЕВИЋ

КОМАНДАНТСКО ИЗВИЋАЊЕ И ОРГАНИЗАЦИЈА САДЕЈСТВА У НАСТУПНОМ БОЈУ (ОПЕРАЦИЈИ)

У припремном периоду наступног боја (операције) командантско извићање и организација садејства заузимају водеће место. На основу првог утанаचाва се претходна и доноси коначна одлука, док без добро организованог садејства између родова војске не може имати успеха у боју (операцији). С обзиром на важност командантског извићања и организације садејства које неки чак идентификују и с обзиром на то што се по овим питањима немају увек јасне претставе (овоме су допринеле и многе нејасности по њима у совјетској литератури), сматрамо за потребно да се укратко осврнемо на њих и да их прикажемо онако како се нама чини да их треба разумети и у нашој пракси примењивати. Изузимајући разне специфичне случајеве у којима се организује и припрема наступни бој, разматраћемо горња питања у нормалним условима, тј. када се врши пробој позиционе одбране и када за организацију тога пробоја има довољно времена.

КОМАНДАНТСКО ИЗВИЋАЊЕ

Под командантским извићањем подразумевамо излазак на земљиште општевојног команданта¹ са својим штабом и командантима родова ради утанаचाвања претходне и доношења и саопштавања коначне одлуке.

Нећемо се задржавати на свима питањима која се односе на извићање, већ ћемо укратко објаснити шта се догодило — урадило — у организационом процесу пре командантског извићања. По пријему задатка од претпостављеног старешине, командант са својим штабом почиње са радом. Тај рад се састоји: у оријентисању штаба о добивеном задатку; у припремању реферата за њихово подношење команданту пре доношења претходне одлуке; у саслушавању реферата, и, најзад, у доношењу претходне одлуке по карти. Сам назив ове одлуке показује да она није дефинитивна — коначна и да је командант, који ју је донео, не сматра неприкосновеном. Може се поставити питање (а постављају се таква питања): да ли је уопште потребна претходна одлука и коме је управо потребна, кад је познато да ће се коначна одлука донети после малог временског размака (на пример: после 6—12 часова — зависно од величине јединице и команданта који је доноси)? Ми сматрамо да је она неопходно потребна и да је искуство прошлог рата по-

¹) Свуда где се говори о команданту подразумева се и комесар.

тврдило целисходност њеног доношења. Претходна одлука је резултат стваралачког рада не само команданта, већ и читавог штаба, укључујући ту и команданте и начелнике родова војске, као и њихове штабове. Претходна одлука је природна последица тога рада, она резултира из њега. Она је одраз савременог боја. А пошто је савремени наступни бој постао компликованији и сложенији, командантовој одлуци — која је темељ свега и од које све потиче — придаје се огроман значај. То баш потврђује претходна одлука, јер и она претставља једну етапу која води ка коначној одлуци. Због карактера савременог наступног боја и одговорности коју општевојни командант треба да прими на себе доносећи одлуку, као и ради њене сигурности и правилности, коначна одлука се не доноси на пречац, већ се, као што смо рекли, претходно врши читав мисаони процес у коме учествује цео командантов апарат и у коме претходна одлука претставља само једну епизоду.

С друге стране, на основу претходне одлуке (одлуке по карти) врши се организација командантског извиђања, јер она претставља основу за организацију и извођење извиђања. Једино ако њу има, командант са својим штабом може рационално искористити проведено време на земљишту; кад она постоји, могу се поставити задаци и саставити план за командантско извиђање, тј. одредити радне тачке и питања која ће се на њима обрадити, проверити и утаначити. По нашем мишљењу, без претходне одлуке не може се ни замислити извиђање, оно би било бесмислено и безуспешно. Међутим, извиђање је нужно, целисходно и корисно ако се изводи на бази претходне одлуке, да би се ова, као што смо напоменули, утаначила и проверила на земљишту.

Да би се претходна одлука проверила, утаначила, употпунила и оценила њена целисходност на командантском извиђању, треба учинити следеће:

— на одређеном правцу главног удара извидети земљиште како на сопственој, тако и непријатељској страни и видети да ли одговара условима који се траже од њега; поновити и утаначити на земљишту — по објектима — добивени задатак од претпостављеног;

— детаљно се упознати са организацијом непријатељске одбране, у првом реду са протезањем прве и друге траншеје, распоредом откривених ватрених тачака, системом противтенковске одбране, осматрачницама, минским пољима, жичним препрекама; утврдити и извидети које су чворне тачке у систему непријатељске одбране, итд. (нарочито на изабраном или одређеном правцу главног удара);

— проверити целисходност основне замисли — идеје маневра — по којој се има организовати и провести претстојећи наступни бој; по објектима утаначити ближе и следеће задатке потчињених јединица, као и граничне линије међу њима и са суседима;

— конкретизовати и утаначити задатке артиљерији, авијацији, тенковима, инжињерији и хемиским јединицама;

— утаначити ватрене положаје артиљерије и полазне положаје за напад пешадије и тенкова;

— дефинитивно одредити командно место и место осматрачнице.

(Овде смо изнели само нека питања која улазе у садржај рада при командантском извиђању, јер се за сваки конкретни случај посебно одређују

питања која треба расветлити и разјаснити, тако да изнесена питања не треба никако узимати као шаблон за све случајеве).

Организација командантског извиђања

Пошто донесе претходну одлуку, општевојни командант даје начелнику штаба упутства за организацију командантског извиђања, тј. састав групе за извиђање, радне тачке, време поласка на извиђање, кад ће се завршити извиђање, време и место издавања коначне одлуке и време и место сусрета са потчињеним командантима ради издавања заповести. На основу ових упутстава начелник штаба саставља план командантског извиђања у коме за сваку радну тачку обично уноси састав групе, правац кретања, време стицања, време одређено за извиђање и задатке. План се може саставити текстуелно, а чешће у виду таблице (због боље прегледности и практичности). Општевојни командант прегледа и одобрава план командантског извиђања, а потписује га начелник штаба и начелник оперативног одељења, који су га и саставили. Поред састављања плана командантског извиђања начелник штаба треба да предузме мере да се потчињени благовремено обавесте о месту и времену састанка са командантом и да обезбеди превозна средства, одело и др. Исто тако, он је дужан да обезбеди групу за извиђање на правцима кретања и на свакој радној тачки, тј. да провери да ли је извршено разминурање, и да ли су исправни мостови, затим да обезбеди групу од дејства непријатељских диверзаната, од изненадног непријатељског напада, итд. Сав овај организациони и припремни рад за командантско извиђање треба извести у врло кратком временском року. Начелник штаба треба да буде добар организатор и познавалац свога посла, да би благовремено могао извршити све припреме.

При организацији командантског извиђања треба обратити нарочиту пажњу на тајност његовог извођења. Познато је да је изненађење непријатеља у боју пола успеха, зато мислимо да није потребно наглашавати и убеђивати од колике је важности да се сачува тајност командантског извиђања. Због тога командантско извиђање треба провести непримећено од непријатеља. То се може обезбедити ако се проводи прикривено не само од непријатељског осматрања, него и од сопственог борачког и нижег командног састава, јер постоји већа вероватноћа да ће га непријатељ открити ако већи број бораца и официра буде знао да се врши извиђање. У току прошлог рата командантско извиђање на разним фронтovima маскирано је на разне начине. Тако су, например, сви учесници групе за извиђање најчешће облачили обичну војничку униформу, те њихова појава као „бораца“ није привлачила пажњу борачког састава на предњем крају; или се извиђање изводило под видом организације одбране на том сектору, итд., итд. Јасно је да то све треба претходно припремити и организовати не завааравајући се мишљу да је борачки састав наиван и да неће схватити о чему се ради.

Учесници на командантском извиђању — састав групе

По нашем мишљењу на командантском извиђању треба да учествују сви они који су учествовали и у доношењу претходне одлуке, да би могли присуствовати приликом њеног проверавања и утанаचाвања на земљишту.

С друге стране, потребно је да извиђању присуствују команданти родова и начелници служби једне инстанце да би се одлука, која је донета по карти, оживотворила на земљишту, тј. да би добила своју конкретну форму, да би се поновила, што боље схватила и на јединствен начин спроводила у живот. И даље, као што је читав штаб активно и стваралачки учествовао у доношењу претходне одлуке, исто тако је дужан да и активно и стваралачки учествује на командантском извиђању при доношењу коначне одлуке. На командантском извиђању са општевојним командантом обично су учествовали: начелник штаба или начелник оперативног одељења (пошто је начелник штаба замењивао отсутног команданта) и команданти и начелници родова војске. Према ситуацији командант може да смањи групу за извиђање (на пример у недостатку времена, кад дотична јединица извршава мање важан задатак, итд). При одређивању групе за командантско извиђање треба водити рачуна о томе да ли ће сваки појединац бити довољно запослен и има ли оправдања за његово учешће. Начелно, нико сувишан не треба да уђе у групу за командантско извиђање, јер његово присуство може имати само негативних последица.

Неки сматрају да у групу за командантско извиђање треба увек да уђу и у њој учествују и потчињени општевојни команданти, често пута и без обзира на услове под којима ће учествовати у извиђању. Они чак сматрају да потчињени треба да учествују на командантском извиђању претпостављеног и онда када не знају зашто претпостављени врши извиђање, тј. када немају појма о његовој претходној одлуци. Они то обично правдају тиме што потчињени командант, тобоже, на тај начин може лакше да уђе и схвати не само свој задатак него и задатак суседа и што својим активним учешћем, путем разних предлога и давања мишљења, олакшава претпостављеном да донесе целисходнију одлуку.

Не упуштајући се у то да ли треба укључивати потчињене у организациони процес на претходну или коначну одлуку, кад на једну, а кад на другу и да ли је целисходно укључивање на претходну одлуку, у овом разматрању узећемо случај да се потчињени укључују на коначну одлуку, тако да немају никаквих података о претходној одлуци претпостављеног старешине. У том случају треба да видимо да ли је оправдано активно учешће потчињених команданата у командантском извиђању претпостављеног команданта. Да би одговорили на ово питање, треба видети да ли има каквих користи ако учествују, или штете, ако не учествују.

По нашем мишљењу, чак ни активним учешћем потчињених команданата на командантском извиђању претпостављеног старешине не може се много добити из следећих разлога:

- 1) Потчињени командант не може лакше ни боље да схвати свој задатак и задатак суседа када његов претпостављени, који изводи извиђање, још није ни донео коначну одлуку. Претпостављени командант не врши извиђање само ради тога да би саопштио на земљишту задатак потчињенима, већ, као што је познато, да би утаничио своју претходну и донео коначну одлуку. Затим, било би врло незгодно општевојном команданту да даје задатке потчињенима и чак да им их објашњава када он сам још није донео коначну одлуку. Ако би се тако радило, испало би да се само ради форме

доноси коначна одлука и издаје усмена борбена заповест, а са тиме се не можемо никако сложити.

2) Тешко је претпоставити неко позитивно активно учешће потчињеног команданта у доношењу коначне одлуке претпостављеног, јер се исти тек ту упознаје са задатком. Његови предлози не би били солидни због брзине у раду, јер би био стављен у ситуацију да се у року од највише неколико часова (тј. за време док се претпостављени командант бави на радној тачки пред његовим фронтом) прво упозна са својим задатком, а затим да без помоћи свога штаба (изузев комесара који са њим учествује у извиђању претпостављеног команданта) укратко схвати добијени задатак и процени ситуацију, да би, на крају, могао дати свој предлог. Јасно је да за тако кратко време, ма колико био способан, неће моћи да процени све елементе и да поднесе предлог који не би био површан. Исто тако, јасно је да такви предлози — таква помоћ потчињеног претпостављеном — у конкретном случају, неће користити. С друге стране, његово активно учешће може само да омета рад групе, јер ће потчињени командант најчешће давати мишљења и предлоге који иду у прилог интересима његове сопствене јединице, тј. предлоге који неће увек одговарати интересима и задатку претпостављеног старешине, који изводи командантско извиђање. Даље, ако би се признало право активног учешћа потчињеног команданта у извиђању и доношењу коначне одлуке претпостављеног, онда би он морао да прими део одговорности за исправност те одлуке. Јасно је да се из овога може извући закључак да би се у овом случају тупио осећај одговорности за правилност и целисходност донете коначне одлуке, што ни у ком случају не би смело да се дозволи. Ако се, пак, не ради о активном учешћу у извиђању, већ само о пасивном посматрању, слушању и давању појединих обавештења и података који интересују претпостављеног команданта, онда за то може послужити и неки нижи старешина који се налази са својом јединицом на том сектору, и који може дати чак и боље и тачније податке о непријатељу и његовом стварном распореду на земљишту. (Тачне и најпотпуније податке о непријатељу — могу дати и отреситији борци, јер их они из траншеја прикупљају, откривају и уочавају). На тај начин, и у том погледу нема потребе да потчињени командант учествује на извиђању.

Поред изнетог:

— командант ће са својом групом моћи слободно (без устезања и сецкања) да проведе извиђање и да утаничи, дефинише и реши сва питања која је себи као циљ поставио;

— читава група са командантом на челу моћи ће да концентрише сву пажњу на проверавање, утаничавање и целисходност онога што је донето у претходној одлуци;

— потчињенима ће се давати задаци у целини, а не по деловима и у произвољној форми, тако да се, и на тај начин, постиже безусловно извршавање издатих наређења и заповести и не тупи командни однос између претпостављеног и потчињених старешина (који, нарочито за време рата, има огроман значај);

— потчињени неће гледати како се код његовог претпостављеног корегира претходна, рађа и оформљује коначна одлука, јер би њихово упливање у тај процес могло крњити ауторитет претпостављеног старешине;

— због мањег састава групе постиже се већа тајност провођења командантског извиђања, а и сам рад групе постаје мобилнији;

— пошто се донесе коначна одлука, потчињенима се могу издати задаци на земљишту, са најподесније радне тачке дотичне потчињене јединице (јер се избор радних тачака за командантско извиђање врши с обзиром на потребе извиђања, а не са циљем да послуже за добро осматрање и постављање задатака потчињеним јединицама, тако да радне тачке за командантско извиђање најчешће нису за то погодне);

— потчињени командант и комесар не задржавају се дуго ван свог штаба, а њихово дуже одсуство у савременим условима може имати рђавих последица, нарочито онда ако се њихова јединица налази у непосредном додиру са непријатељем.

Да би се издала борбена заповест свима потчињеним поставља се питање да ли се треба поново враћати на сектор сваке јединице и посебно издавати заповест свакој јединици. По нашем мишљењу, то би био сувишан посао. У плану командантског извиђања треба одредити тачку на којој ће командант издати усмену борбену заповест, време када ће је издати и ко треба да буде присутан њеном издавању. На њој треба позвати потчињене команданте да саслушају борбену заповест и да добију конкретне задатке. Код мањих јединица са те тачке ће се имати преглед читаве зоне наступања и, према томе, моћи ће се издати заповест за читаву јединицу са тачним показивањем циљева и разних детаља на свом земљишту, док ће код већих јединица, корпуса, армија, а понекад и дивизија, командант моћи да постави задатке на земљишту само оним јединицама које се налазе на главном правцу (у зони 3—6 км), тј. код дивизије и корпуса. Команданти армија и већих јединица, у највећем броју случајева, постављаће задатке потчињенима по карти. Ако се задаци у целини саопштавају свима потчињенима конкретно на земљишту са једне радне тачке, онда сваки потчињени може јасно видети своје место и улогу у односу на друге јединице. Ту се могу разјаснити сва нејасна питања, не само у оквиру једне потчињене јединице, него и између њих самих, а то не би било могуће ако би се задатак давао посебно свакој јединици.

Из напред изложеног може се закључити да је у наведеном случају целисходније вршити командантско извиђање без учешћа потчињених команданата.

ОРГАНИЗАЦИЈА САДЕЈСТВА

Многи мисле да се садејство састоји у подржавању једног рода од стране другог при извршењу задатка. Међутим, сама реч „садејство“ показује да се ту ради о узајамном потпомагању родова или делова унутар њих самих са циљем да се узајамно отклоне њихове слабе стране. Да ли се може говорити о садејству у правом смислу између пешадије и тенкова ако само тенкови вуку за собом пешадију уништавајући ватрене тачке? Не може!

Они ће садејствовати тек онда ако тенкови крче пут пешадији, уништавајући ДОТ-ове, ДЗОТ-ове и друге ватрене тачке које коче покрет пешадији и ако пешадија, са своје стране у исто време, омогућава покрет тенковима, уништавајући ловце тенкова и посаде пт оруђа и правећи им пролазе преко ровова и других препрека. Другим речима, у конкретном случају, садејство се изражава у томе што слабе стране тенкова — осетљивост од ловаца тенкова и пт оруђа — отклања пешадија, а слабе стране пешадије — осетљивост од ДОТ-ова и ДЗОТ-ова — отклањају тенкови. На тај начин, њихова дејства се сливају у једно и добијају нову, много већу ударну снагу. Ако осим пешадије и тенкова организовано садејствују и остали родови, сливајући се у једну ударну песницу, може се добити реална слика њихове моћи и уочити огроман значај организованог садејства.

У минулом рату нарочито су дошли до изражаја тенкови и авијација, тако да је њихова већа активност у боју (операцији) имала огроман утицај на карактер задатака осталих родова. Општи задаци који су постављени јединицама појавом нових родова, у извесним случајевима, решавани су на тај начин што су новопојављени родови у њима учествовали или их сами решавали (на пример, авијација, која, у извесним случајевима, својим активним дејством надопуњава извршење задатка артиљерије, а, поред тога, решава и низ нових задатака; тенкови такође). Једном речју, задаци свих родова војске се преплићу и надопуњавају један другог у циљу извршења општег задатка.

Појава нових родова војске који се разликују како по задацима које могу решавати (тј. по њиховој тактичкој употреби), тако и по њиховој брзини кретања (тј. по техничким својствима), захтева од општевојног команданта и штаба велико познавање, умешност и организаторске способности. Изразито велике разлике у брзинама кретања и у начинима дејства појединих родова, који заједнички учествују у савременом боју (операцији), знатно отежавају да се њихово дејство доведе у склад по месту, времену и циљу. А то је један од главних задатака који општевојни командант, уз пуну сарадњу свога штаба, грубо решава још од стварања прве идеје маневра, тј. од стварања своје замисли за претстојећи бој (операцију).

У чему се огледа то усаглашавање? Замишљајући претстојећи бој (операцију), општевојни командант поставља сваки род на своје место, водећи рачуна о њиховим тактичким и техничким могућностима. При томе њихови задаци могу бити целисходни и дејства саглашена, тј. усмерена у једном правцу, једино онда ако задаци произлазе из тактичких и техничких могућности сваког појединог рода. Баш у томе и у таквом усаглашавању огледа се организација садејства још од самог почетка припреме боја (операције) и манифестује се кроз све радње припремног периода.

Читав овај период (од примања задатка до организације садејства на земљишту), у погледу организације садејства, условљен је тактичко-техничким могућностима родова, тако да се елементи садејства, баш због те условљености, провлаче као црвена нит кроз све радње организационог процеса. Но, било би погрешно закључити да је самим тим у потпуности обезбеђено садејство између родова, тј. да је повезано њихово дејство по месту, времену и циљу. По нашем мишљењу, за то је потребна посебна радња

која заузима извесно време у организационом процесу. Сама чињеница, да у свима радњама организационог процеса има елемената садејства, даје могућност општевојном команданту да обави ту посебну радњу на земљишту. Ове поставке илустроваћемо на примеру артиљерије. Још у претходној одлуци (по карти) општевојни командант поставља јој задатке у артприпреми, артподршци и боју у дубини, тј. одређује њено место и улогу у односу на друге родове. Самим тим општевојни командант укључује артиљерију у механизам који треба да му обезбеди извршење постављеног задатка (пошто је пешадији, тенковима и осталима, одредио шта треба да раде у појединим фазама артиљериског напада), а за време командантског извиђања утначава задатке на земљишту и конкретизује их по објектима. Али, још увек садејство није организовано, још увек родови не знају — тачно по циљу, месту и времену — кад, ко, коме и на који начин треба да садејствује. Још се увек осећа потреба за организацијом садејства на земљишту, као посебној радњи у организационом процесу, на којој ће се уиграти дејство родова. Тај задатак општевојни командант свршава на земљишту уз присуство и сарадњу свога штаба, команданата родова и потчињених команданата. Да би са успехом обавио тај важан задатак, општевојни командант, као основни организатор садејства на земљишту, мора да се припреми пре одласка на земљиште и да створи јасну претставу динамике боја, да би му било јасно шта му ко од родова, на којој линији и у које време треба да ради. То је нарочито потребно у односу на дубину његовог ближег задатка. Пожељно је — када се за то има времена — да општевојни командант изврши припрему читавог колектива који учествује у организацији садејства на земљишту на тај начин што ће на карти, рељефу или полигону, проиграти све оно што мисли да проради на земљишту. У том случају та ће се радња на земљишту много брже и успешније извршити. После такве припреме, општевојни командант организује излазак на земљиште на коме повезује и проиграва дејства свих родова конкретно, по објекту — циљу и времену. Тек после такве организације садејства на земљишту, сви учествујући могу добити јасну претставу о динамици боја тачно по објектима и времену и о задатку и улози свога рода у боју.

По нашем мишљењу, при организацији садејства на земљишту, општевојни командант најчешће треба да обрати нарочиту пажњу на следеће:

1) Да на крајњим радним тачкама своје зоне организује садејство са претставницима левог и десног суседа, према упутствима вишег команданта (на пример, ако садејство организује командант стрељачке дивизије, онда треба да дођу претставници граничних, тј. суседних пукова, да би се са њима повезало дејство).

2) Да утврди где се који род налази и шта ради два до три дана пре почетка артприпреме и да тачно прецизира ко, кога и када смењује.

3) Да тачно утврди шта ће који род радити за време артприпреме; да укаже на сигнале по којима ће пешадија кренути на јуриш и ко ће их дати, на који сигнал ће кренути тенкови и где треба да прођу кроз борбене поретке пешадије, шта ће пешадија радити за време артприпреме, да ли ће за време лажног преноса ватре имитирати јуриш — на који сигнал и ко ће га дати, итд., итд.

4) Ако се са радне тачке може видети линија ближег задатка, командант треба тачно да одреди шта ће који род радити и на који ће начин помоћи да се задатак изврши. Ако се не види линија ближег задатка, онда то исто треба урадити до оне линије до које се може осматрати. Сем тога, командант треба да одреди сигнале за узајамно показивање циљева који родовима сметају при наступању да би их неутралисао онај род коме се сигнал даје. Командант треба да уочи маркантне циљеве и важне тачке које се налазе на дубини ближег задатка (или на дубини линије осматрања) и да организује садејство ради њиховог заузимања. (Например, ако се ради о некој важној тачки у тактичком погледу — коти, шумици, мањем насељеном месту и сл. — онда треба организовати садејство посебно за сваку од њих, а све то повезати у једну целину).

5) Да у главним цртама повеже дејство свих родова при извршењу следећег задатка. Међутим, овде се неће моћи ићи у детаље (нарочито код већих јединица) због тога што се објекти тешко могу осматрати и што се за извршење следећег задатка обично уводи други ешелон, тако да се нарушава већ организовано садејство. Ако томе додамо да ће претпостављени командант детаљно организовати садејство до свог ближег задатка, који ће се обично поклапати са следећим задатком потчињеног, онда је и са те стране обезбеђено садејство иако се у његовој организацији не иде у детаље.

У овом чланку грубо смо изнели неколико најважнијих питања, која се појављују при организацији садејства. Па ипак, и из њих се може уочити да је општевојни командант главни организатор садејства на земљишту. Команданти родова и потчињених јединица дужни су да пажљиво прате командантова упутства и дају своје предлоге само где је то потребно, да би после тога, на основу његових упутстава, организовали садејство у својим јединицама.

На командно-штабним ратним играма уочено је да су наши команданти сувише апстрактно организовали садејство на земљишту, тако да су најчешће понављали оно о чему је већ говорено и што је урађено на командантском извиђању, мешали елементе извиђања са питањима садејства, или се нису држали оквира своје јединице. Зато, када се говори о садејству, нису могли да се одвоје од карте, иако им је земљиште било пред очима, а кад су га почињали организовати на земљишту по објектима и линијама, несигурно су одређивали ширину и дубину појединих циљева и на тај начин давали нереалне задатке појединим јединицама (тј. задатке који не одговарају њиховим могућностима било да су били тежи или лакши за извршење).

На основу горњег излагања може се доћи до закључка да између командантског извиђања и организације садејства постоји огромна и принципијелна разлика и да сваки покушај њиховог идентификовања може имати кобних последица по успешан развој наступног боја — операције.